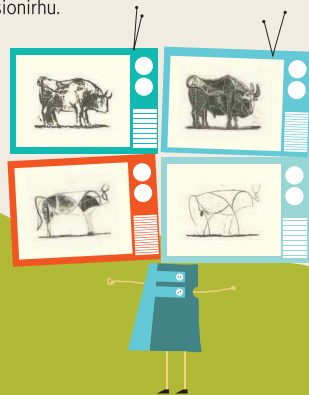

8. TSIMANI JÁSI WANTAKUA MITEANI KÁNEKUA AMPĚESTI JIMPOKA ÚSINKA MA ERATSENT'ANI KA WANTAKORHENI

Éka ma jurhenhajka sapiiparini tsimani o tanimu jási wantakua, kánekua jukaparhasinti jimpoka ma mitesinka tsimapuru o tanipuru isi wantant'ani irekakuechani. Arhipirinkajche éska juchaari eratsetarpekua isiiska éska televisioni ampe jimpoka k'uiripu úsinka móts'int'ani wáni jási wantakuechani. Éka ma k'uiripu ma jásik'u miteka wantani isiisti éska ma kanalihuk'u exeni televisionirhu.

9. MÉXIKU WANTANHASINTI 68 IRHAKUA WANTAKUA INDÍGENA KA JIMINI WÉRATINI 364 IRHAKUA VARIANTEECHA

Wani k'uiripu indígena ixo Méxiku anapu úsintiksí wantani tsimani jási wantakuechani. Éka ixo Méxiku winapepirinka ka sésí marhuatanhaani yápuru isi wantakua indígenecheri, arhipirinkach'i éska yámentu k'uiripu Méxiku anapu úpirinka wantani tsimani jási wantakuechani.

10. KÁNEKUA JUKAPARHAKUESTI ÉSKARI MARHUATAAKA CHEETI WANTKUANI KA ISTU ÉSKARI JANHANHARHIAWAKA MÁTERU JÁRHATI WANTAKUECHANI

Yámentu wantakuecha wantant'asinti má jási irekakua, istu wantakuecha kánekua jukaparharasti ts'eeri kuiripuni jinkuni, ka istu jukaparhasti jimpoka wantakuecha yamentuecheriska. Wáni kuiripu járhasti imanka no miteka éska wantakua indígeneecha kánekua jukaparhaska, isi jimposí yóntki úntanhati k'uiripu indígenanksí teresmarhuni. Kánekua jukaparhakuesti éska mitetarpenhaaka wantakua indígeneecheri ka éska wantariicha marhuatawaaka yápuru isi ts'eeri wantakuechani parakaksí jukaparhant'aaka. iYámentuechach'i jánkorhent'aaka winaperantaani!

iJUE MÍN HARIKUANI!
iJUE ERATSEANT'ANI!
iJUE WANTAANI!

Ékari wékaska minharhikuani ka kurhankuani juchaari wantakuechani, exe:
www.educacionintercultural.unam.mx
www.inali.gob.mx
© INALI-UNAM, 2013
Autores: Leopoldo Valiñas, Luz Lazos y María de Lourdes Ros
Diseño e ilustraciones: Carlos Villajuárez
Traductor: Puki Lucas Hernández
Purépecha de Santa Fe de la Laguna, Mich.

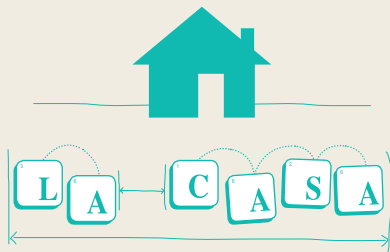

TÉMPINI AMPE IMA ÉNKA
K'UIRIPU WÉTARHIAKA
MÍTENI WANTAKUAERI

1. WANTAKUA WAXASTAKATA JARHASTI ERATSEKUA JINKUNI

Wantakuarhu jukarasti mámaru jási wantakuecha ts'ima énkaksí kunkorhepant'ajka paraksí úni wantant'ani mámaru ampe.

2. WANTAKUA ÍSIISTI ÉSKA AJEDREZ AMPE

Wantakua ísiisti éska ajedrez ch'anani: jimpoka kánkorhesinka píts'itakuani, káasinti ch'anariichani ts'ima éнка turhipitijka ka ts'imanka urapitijka, jatsisti jupitsetarakuechani inkaksí marhuatajka ch'ankuarhu. Kánkorheasinti ch'anarpetarakuechani ts'ima éнка sánteru marhuajka ka xáni ts'ima éнка no atiru marhujka, ka éka chananhajka jarhasti ch'anariicha ts'ima éнка sánteru winani ch'anajka, ts'ima éнка sánteru eratsekua jinkuni ch'anajka ka ts'ima éнка sánteru tsípikua jinkuni ch'anajka.

3. ERATSEKUA, P'IKUARHERHAKUA KA P'INTEKUECHA WAXASTAKORHESINTIKSÍ WANTAKUA JIMPO

Mámaru ampe jukarhasti wantakuarhu:

ERATSEKUA (eratseni): jarhuatasíntits'ini sési jánhaskani ka sési eratsent'ani parhakpekuaní.

P'IKUARHERAKUA (p'ikuarherani): jurhuatasíntits'ini p'ikuarherani mámaru ampe ka ístu xarhatani wémpekua ampe.

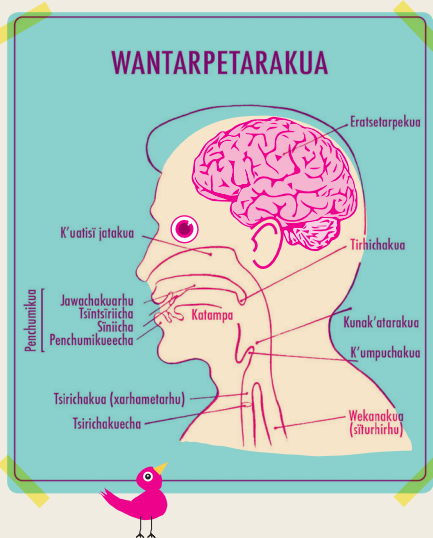
P'INTEKUA (p'inteni): no ne májku jási p'intekua jatsikorheasti, yámentuecha táchani járhastí.

4. WANTAKUA JIMPO ÚSINTI MA MÁMARU JÁSI AMPE ERATSENT'ANI

Wantakua jimpó úsínkach'i eratsent'ani júchaari irekakuani, wénheani wémpekuechani, xarhatani ikiakuani, ch'anantiratspeni, terhekorheratpeni, siranta arhint'ani ka eratseni ampe.

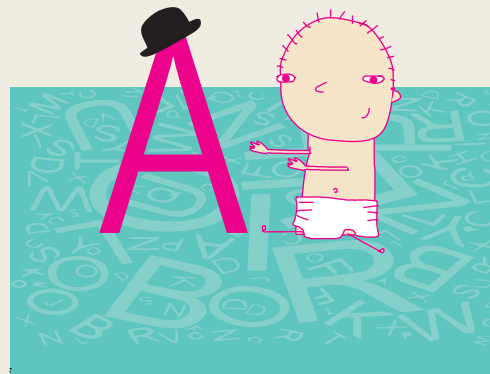
5. K'UIRIPU MÁMARU AMPE JUKACHASTI TS'I ÉNKA ÚJKA WANTAP'ETARANI

6. JURHENHASINKAJCHI WANTANI JIMPOKAJTSINI MÁTERUECHA WANTAJPASINKA

Nunuxeecheri wájpa ma, úati jurhenhani wantakuani éka k'uiripu wantantskorhekuska, éka, ima sapi kurhach'akpeska mámaru ampe k'uiripuni. Ékach'i jurhenhajka wantakuani, úsínkach'i míteni tsimoru ampe: ma jinteesti, niarani mínharhikuani mámaru jási wantakuechani, arhikuekakuechani, kurhamukuechani ka michakpentskuechani, ka ístuch'i niarasintinka míteni náana ma wantantskorhesini marikua ka tumpi, k'éратича ka sapirhatiicha, mítent'asinti ma nési wantani jarhajki.

Michakunt'asínkach'i éka ma wantajka "jurhenkorherini" "juramutini" o "k'uiripu no ixo anapuni".

7. NO NÉ MÍTESTI NÁMUMENTU K'UIRIPU ÚA JURHENHAANI WANTAKUECHANI

Yámentuecha jatsisti tsípikua para jurhenhaani wantakuechani, no wétarhisí sápiichueni o k'eriini, o ékach'i miteka karani o arhint'ani. Jóperu arhisintiksí éska sápirhatiicha sánteru sóntku jurhanhaasinti wantakuechani ka no k'éратича. Éka sapiiri chenempu má jásik'u wantanhajka, imat'u imankusí úati wantani. Jóperu éka sapichu niaraska irakani k'uiripu jinkuni ts'a éнка mámaru jási wantajka, sapichut'u mámaru jási wantaati. Sápirhatiicha niarati sési jurhenhaani wantakuechani ékaksí irekaska k'uiripuni jinkuni ts'a éнка mámaru jási wantajka. ¿Namunti wantakua míteaski? ¿miteskiri námuni járhati wantakua wantanhasini cheeneo?

